

ABORDAREA SISTEMICĂ A PROBLEMELOR DE SĂNĂTATE MINTALĂ PRINTR-O NOUĂ ORGANIZAȚIE DE REFERINȚĂ: CENTRUL NAȚIONAL DE SĂNĂTATE MINTALĂ ȘI LUPTĂ ANTIDROG

Interviu cu psiholog Cătălina CONSTANTIN, directorul Centrului Național de Sănătate Mintală și Luptă Antidrog (CNSMLA)

Data nașterii:
Născută pe 3 octombrie 1971 în Șirna, Prahova
Cetățenie: română

Doamna psiholog Cătălina Constantin are o vastă experiență managerială și clinică, din care menționăm cele mai relevante etape profesionale:

Iunie 2021 – prezent:

Director al Centrului Național de Sănătate Mintală și Luptă Antidrog

Februarie 2013 – Iunie 2021:

Președinte al Asociației pentru sprijinirea pacienților cu tuberculoză multidrog rezistentă

Martie 2018 – prezent:

Manager de proiect pentru Partenerul Asociației pentru sprijinirea pacienților cu tuberculoză multidrog rezistentă, al proiectului cu finanțare europeană “Organizarea de programe de depistare precoce (screening), diagnostic și tratament precoce al tuberculozei, inclusiv al tuberculozei latent”

Mai 2015 – Iulie 2018:

Responsabil de proiect în cadrul Proiectului finanțat de Fondul Global “Rețea de suport pentru pacienții cu TB-MDR” derulat în cadrul Asociației pentru sprijinirea pacienților cu tuberculoză multidrog rezistentă

Mai 2015 – Iulie 2017:

Coordonator de proiect în proiectul RO 19, finanțat prin Mecanismul Financiar Norvegian, derulat de Asociația pentru Sprijinirea Pacienților cu Tuberculoză Multidrog Rezistentă în parteneriat cu *LHL International Tuberculosis Foundation*.

Februarie 2015 – Aprilie 2020:

Psihoterapeut la clinica *The Mind Clinic*, București, România, clinică privată de psihiatrie, psihoterapie și dezvoltare personală, specializată în adicții, coordonator al programului de terapie pentru adicții și tulburări de comportament alimentar

Februarie 2013 – Martie 2015:

Manager de proiect în cadrul Proiectului finanțat de Fondul Global “Rețea de suport pentru pacienții cu TB-MDR”

derulat în cadrul Asociației pentru sprijinirea pacienților cu tuberculoză multidrog rezistentă

Iulie 2011 – Ianuarie 2015:

Psiholog clinician, psihoterapeut *Clinica Psymotion*, clinică de psihiatrie și psihoterapie, specializată în dependențe. Coordonator al programelor de tratament al dependenței de tutun, al dependenței de utilizarea computerului și al tulburărilor de comportament alimentar

Mai 2006 – Ianuarie 2012:

Psihoterapeut, Programul național “Stop fumat”, Centrul național de consiliere pentru renunțarea la fumat, Institutul de pneumologie “Dr. Marius Nasta”, București, România

Martie 2006 – Septembrie 2012:

Coordonatorul Programului de psihoterapie și suport social pentru pacienții cu TB-MDR pentru București și județul Ilfov, program derulat de Crucea Roșie Română în parteneriat cu Institutul de Pneumologie “Dr. Marius Nasta”

Februarie 2005 – Ianuarie 2008:

Psihoterapeut, în cadrul Programului de psihoterapie și suport social pentru pacienții cu TB pentru București și județul Ilfov, program derulat de Crucea Roșie Română în parteneriat cu Institutul de Pneumologie “Dr. Marius Nasta”

Membră a:

Alumni – International Visitor Leadership Program, USA - 2018

Colegiul Național al Psihologilor din România - 2007

Asociația Română de Hipnoză, Relaxare și Psihoterapie Ericksoniană - 2006.

Reporter: Doamna psiholog Cătălina Constantin, nu de multă vreme ocupați poziția de director al Centrului Național de Sănătate Mintală și Luptă Antidrog. Pentru început, vă rog să ne spuneți câteva cuvinte despre misiunea și activitatea curentă a organizației pe care o conduceți.

Cătălina CONSTANTIN: Centrul Național de Sănătate Mintală și Luptă Antidrog (CNSMLA, “Centrul”) este o instituție a Ministerului Sănătății care coordonează metodologic întreaga sănătate mintală din România, conform Hotărârii de guvern nr. 1424 din 18 noiembrie 2009. Concret, avem ca atribuții să asigurăm coordonarea, implementarea și evaluarea la nivel național a politicilor de sănătate mintală, să asigurăm asistența tehnică și managementul, la nivel național, al Programului național de sănătate mintală și profilaxie în patologia psihiatrică și multe alte atribuții, dintre care:

- să propunem spre aprobare Ministerului Sănătății prioritățile în domeniul dezvoltării politicilor de sănătate mintală și să asigurăm consultanța și asistența tehnică în domeniu;

- să propunem spre aprobare Ministerului Sănătății prioritățile în implementarea programelor specifice în dezvoltarea serviciilor de sănătate mintală și să coordonăm acordarea consultanței și asistenței tehnice în dezvoltarea acestor servicii;
- să asigurăm consultanță și asistență tehnică în formarea personalului care lucrează în rețeaua națională de sănătate mintală;
- să organizăm diseminarea ghidurilor de practică în domeniul sănătății mintale, să contribuim la dezvoltarea de competențe pentru profesioniștii care lucrează în domeniul sănătății mintale și în organizarea și conducerea serviciilor de sănătate mintală;
- să asigurăm colectarea, prelucrarea și interpretarea de date în domeniul sănătății mintale;
- să monitorizăm și evaluăm serviciile de sănătate mintală;
- să realizăm și să întreținem Registrul național de psihiatrie.

R: *În timpul care a trecut de la câștigarea concursului, ați reușit să conturați o viziune pentru dezvoltarea Centrului pentru următorii ani? Care sunt prioritățile dumneavoastră ca director și liniile principale de acțiune?*

CC: Împreună cu colegii am reușit să facem o strategie de dezvoltare organizațională pentru următorii 5 ani, al cărui plan operațional este în derulare. Avem 5 scopuri strategice:

1. Să fim recunoscuți ca instituție de referință în ceea ce privește politicile publice de sănătate mintală din România, la nivel național și internațional;
2. Să ne dezvoltăm capacitatea de funcționare astfel încât să asigurăm desfășurarea activității la cel mai înalt nivel de profesionalism, eficiență și reprezentare a problematicii sănătății mintale;
3. Să ne autofinanțăm în proporție de minim 30% din buget;
4. Să abordăm problematica sănătății mintale în manieră sistemică;
5. Să gestionăm problematica adicțiilor conform atribuțiilor reglementate legal.

Ne-am propus primul scop deoarece am constatat că, deși această instituție este, în teorie, de importanță comparabilă cu Institutul Național de Sănătate Publică, sunt puține persoane care au aflat de existența Centrului nostru, activitatea noastră fiind, momentan, prea puțin vizibilă în comparație cu atribuțiile și scopul său.

Al doilea scop este necesar, firește, pentru că este imperios să avem standarde înalte în ceea ce privește sănătatea mintală.

Al treilea scop este, de asemenea, foarte necesar, deoarece bugetul istoric nu ne ajută să ne dezvoltăm, ci este la limita supraviețuirii. Motiv pentru care trebuie să profităm de prevederile actului normativ de înființare a Centrului și să ne asigurăm autofinanțare, ceea ce este o provocare pentru o instituție în stadiul de dezvoltare în care ne aflăm și cu resursele extrem de limitate pe care le avem. Am reușit să strângem o sumă mică de bani pentru a achiziționa câteva computere și urmează să primim o altă donație pe care o vom folosi pentru achiziționarea licențelor.

Al patrulea scop este dat de faptul că sănătatea mintală influențează o persoană pe toate palierele vieții sale (fizic, psihic, social, economic etc.) și este influențată de factori din aceleași dimensiuni, ceea ce impune o abordare sistemică pentru a fi cost-eficienți în gestionarea problematicei.

Al cincilea scop derivă chiar din denumirea Centrului: ”luptă antidrog”. Adicția este o problemă de sănătate mintală, dar reprezintă și o problemă de sănătate publică care, în acest moment, este insuficient deservită; în acest context este mare nevoie să creem cadrul adecvat, cu profesioniști și servicii adaptate pentru prevenirea și gestionarea dependențelor.

Liniile principale de acțiune sunt:

- Dezvoltarea instituțională a Centrului prin creșterea numărului de profesioniști angajați, a bugetului, a vizibilității, a activității specifice conform reglementărilor în vigoare;
- Creșterea auto-finanțării prin donații, sponsorizări, servicii furnizate contra-cost (training-uri, consultanță de specialitate pentru clienți publici sau privați, accesare de finanțări nerambursabile);
- Cartografierea resurselor și nevoilor din sistem, analiza lor și instituirea unui grup de lucru inter-instituțional care să propună soluții optime. Am făcut deja vizite de lucru în 12 județe, unde am întâlnit profesioniști cu care am discutat situația actuală, urmărind 4 direcții: infrastructura, resurse umane, servicii, comunicare cu instituțiile implicate în gestionarea pacienților cu tulburări de sănătate mintală.

R: *Care sunt principalele dificultăți pe care le anticipați în implementarea acestei viziuni și cum vă propuneți să le depășiți?*

CC: Finanțarea, legislația, resursa umană sunt principalele dificultăți. Sănătatea mintală este domeniul sănătății în care s-a investit extrem de puțin în ultimii 20 de ani. Centrul are un buget extrem de mic, finanțarea Programului național de sănătate mintală este minusculă, foarte puține persoane au acces la servicii de sănătate mintală în mod gratuit deocamdată. Profesioniștii din domeniu sunt foarte puțini, au nevoie de instruire, de intervenții și măsuri de motivare să rămână în sistem și să nu emigreze, de condiții decente de muncă, de legislație care să le permită să iasă din sfera practicării medicinei defensive.

Avem depusă la Ministerul Sănătății o propunere de modificare a hotărârii de înființare a Centrului în care modificăm o parte din atribuții, organigrama va crește de la 10 angajați la 48, iar bugetul va fi ajustat în conformitate cu noile nevoi (deci în anul 2024 vom pleca de la un istoric bugetar diferit, la care vom adăuga sponsorizări, donații, accesări de fonduri nerambursabile prin scrisori de finanțare depuse la diverse programe de finanțare naționale și internaționale, fie singuri, fie în parteneriate publice sau public-private.

Legislația are nevoie de actualizare în concordanță cu noile realități și cu legislația europeană, are nevoie să fie armonizată, reglementările în vigoare să nu se contradică (cele din legislația protecției sociale cu cele ce reglementează aspecte din îngrijirile de sănătate cu cele care sunt în domeniul ministerului public). O cartografiere a

legislației și o studiere a ei de către un grup de lucru inter-ministerial (ministerul sănătății, al educației, al muncii, al justiției, al finanțelor) ar putea duce la bun sfârșit un astfel de demers și am avea un context legislativ coerent și în favoarea pacienților și a profesioniștilor.

Resursa umană a Centrului va fi gestionată după criterii de profesionalism, conduită adecvată, va beneficia de cursuri de dezvoltare de abilități generale (comunicare, stress management, time management, gestionarea situațiilor conflictuale, primul ajutor în situații de distress fizic și emoțional), precum și de pregătire adecvată fiecărei profesii.

La nivel național ne dorim să identificăm nevoia de instruire a personalului care lucrează în domeniul sănătății mintale și să începem programe de furnizare a acestor instruirii. Până în prezent am identificat nevoi de instruire în domeniile adicției, ergoterapie, comunicare eficientă cu pacientul cu probleme de sănătate mintală și aparținătorii, comunicare inter-instituțională; categorii aparte de personal cu o nevoie acută de instruire sunt: personalul de îngrijire (supraveghetorii, infirmierele), asistentele medicale în a căror instruire nu figurează o specializare adecvată pentru secțiile de psihiatrie, personal care asigură asistența socială, asistența medicală comunitară, asistența psihologică. De asemenea, am identificat o nevoie mare de instruire în rândul persoanelor care vin în contact și oferă servicii persoanelor care suferă de o condiție de sănătate mintală și care au nevoie să știe cum să gestioneze astfel de persoane în timpul oferirii acestor servicii: educatori, consilieri școlari, asistenți medicali școlari, personal care lucrează în direcții de asistență socială și instituții similare etc.

R: Una dintre marile provocări ale sistemului de sănătate mintală în România este o slabă reprezentare a serviciilor comunitare. Care ar fi pașii necesari pentru crearea unor noi servicii comunitare și ce rol ar putea juca Centrul în acest proces?

CC: Am multă experiență de lucru cu comunitatea. Am observat că marea majoritate a investițiilor în comunitate sunt în infrastructură și prea puțin în oameni. Dacă vă uitați pe site-urile primăriilor veți vedea bani investiți în drumuri, parcuri, terenuri de sport, clădiri. Nimic rău aici. Dar ar fi bine să prioritizăm oamenii: să știm cine este populația vulnerabilă (marea majoritate a primăriilor nu au o evidență a lor), care sunt măsurile care să scadă vul-

nerabilitatea. Arareori am văzut autorități publice locale care investesc efort și bani în această direcție.

Pentru a putea avea servicii de sănătate comunitare eficiente și sustenabile, avem nevoie mai întâi să responsabilizăm comunitățile: să aibă o strategie de dezvoltare coerentă care să includă o bună strategie de abordare a populației vulnerabile, inclusiv a persoanelor care suferă de tulburări de sănătate mintală, precum și o strategie de educație și prevenire a problemelor de sănătate. Când aceste lucruri sunt făcute, statul să știe ce și cum finanțează, monitorizează, evaluează, susținând servicii pe criterii de cost-eficiență, bazate pe dovezi și baze de date.

Există o inițiativă prin care se pot construi centre comunitare ce pot avea și o componentă de servicii pentru dimensiunea sănătății mintale. Accesarea acestei finanțări nu este comodă și necesită personal specializat, resurse care deseori nu sunt disponibile la nivelul comunităților, motiv pentru care fondurile nu sunt accesate la nivelul optim.

Există și posibilitatea serviciilor mobile, de tip caravană, a căror existență este reglementată de lege de curând și care încep să se organizeze coerent; de exemplu, colegii de la Câmpulung Moldovenesc au o inițiativă excelentă în acest domeniu și ne dorim să o putem replica în toată țara.

R: Doriți să adăugați ceva, poate răspunsul la o întrebare pe care noi nu am adresat-o în acest interviu, dar al cărui răspuns îl considerați relevant?

CC: Comunitatea este responsabilă de semenii ei. Dacă membrii valizi ai comunității se preocupă de semenii care sunt vulnerabili, acești membri valizi investesc, de fapt, pentru propria calitate a vieții: să trăiască într-un loc cu acces la servicii decente, să se simtă în siguranță, să aibă copii educați și, deci, protejați. Umanitatea devine excelență și cresc șansele unei vieți fericite și sanatoase.

Statul trebuie să sprijine comunitatea acolo unde ea nu se poate descurca singură. Noi toți suntem responsabili pentru propria persoană și suntem datori să contribuim la binele comunității din care facem parte.

Fără educație, efort, asumare și responsabilitate nu are cum să fie bine. Centrul se străduiește să contribuie ca sănătatea mintală să fie o valoare de care ținem cu toții cont, în care investim inteligent și pentru care facem eforturi, conștienți fiind că, fără un psihic sănătos, viața nu poate fi ușoară și frumoasă.